

עפ"ג 16066/09/19 - מדינת ישראל - משרד החקלאות נגד סלים בן עטאלה דביגי

בית המשפט המחוזי בבאר שבע

לפני כב' הנשיאה רויטל יפה-כ"ץ עפ"ג 16066-09-19

כב' השופטת גילת שלו

כב' השופטת גאולה לוי

המערערת:

מדינת ישראל - משרד החקלאות על ידי בא-כוחו עו"ד אורי

סירוטה

נגד

המשיב:

סלים בן עטאלה דביגי

ערעור על גזר דינו של בית משפט השלום בבאר-שבע (כב' השופט ג'. אמוראי)

בת.פ. 10.07.19 מיום 4900-04-17

פסק-דין

הנשיאה רויטל יפה-כ"ץ:

על המשיב הוטל קנס מנהלי בגין עבירה של הוצאת בעלי חיים למרעה ללא היתר. מאחר שהמשיב ביקש להישפט, הוגש כנגדו כתב אישום; הוא הודה בביהמ"ש בעובדות כתב האישום; ונדון לתשלום קנס בסך 10,000 ₪ או 60 ימי מאסר תמורתו, שישולם ב-20 תשלומים, ולחתימה על התחייבות ע"ס 20,000 ₪. מאחר והקנס שהוטל מופחת מהקנס המנהלי הקבוע לצד העבירה (29,000 ₪), הוגש ערעור המדינה על קולת העונש.

יצוין, כי המשיב הוזמן כדין לדיון בערעור (לאחר שמי שייצגו בהליך קמא הודיע שאין לו ייפוי כוח לייצג את המשיב בהליכי הערעור), ומשבחר שלא להתייצב, ניתן פסק-דין זה בהיעדרו ועל סמך טיעוני המערערת ומסמכי ביהמ"ש קמא, כולל טיעוני הצדדים שם.

ההליכים בבית המשפט קמא

המשיב הודה, כי בתאריך 01.03.15 הוציא ממשקו 126 ראשי צאן והובילם לתוך שטח אש ברמת חובב, ללא היתר הובלה מאת רופא וטרינר ממשלתי, ועל כן הורשע בביצוע עבירה של הוצאת בעלי חיים ממשק והובלתם ללא היתר בכתב, בניגוד לתקנה 2(א) לתקנות בעלי חיים (הסדרת תנועת בעלי חיים בישראל), תשמ"ב-1982 (להלן: "התקנות"), בצירוף סעיף 28 לפקודת מחלות בעלי חיים [נוסח חדש], תשמ"ה-1985 (להלן: "החוק").

בהוראת ביהמ"ש, הוגשו טענות הצדדים לעונש בכתב, והם הוסיפו התייחסויות במהלך הדיון טרם גזר הדין.

ב"כ המערערת טען, כי הערך המוגן העומד בבסיס העבירה הינו הגנה על בריאות הציבור ופיקוח על תנועה והחזקה של צאן ובקר בתחומי המדינה, וזאת על מנת למנוע תופעות פסולות של שחיטת בהמות שלא בבתי מטבחים ומכירת בשר שלא עבר פיקוח וטרינרי כחוק, דבר אשר עלול להוביל להפצת מחלות ולסכן את בריאות הציבור. מאחר והעבירה

מוגדרת כעבירה מנהלית, שלצידה קנס מנהלי קצוב בשיעור 500 ₪ עבור כל ראש צאן, ובהתחשב בסכום המקסימלי שנקבע בסעיף 61(א)(2) לחוק העונשין, תשל"ז-1977, הקנס המנהלי שהוטל עמד על סך של 29,000 ₪. נטען, כי המשיב הודה בכתב האישום כמות שהוא בלא שהעלה כל טענת הגנה של ממש; הפסיקה מחמירה בקנסות שמוטלים על ידי בתי המשפט בהשוואה לקנסות המנהליים; והמשיב הוביל את הצאן לשטח אש, אשר אינו מהווה שטח מרעה. יחד עם זאת, והיות והמשיב ללא עבר פלילי, הודה ולקח אחריות, הסכימה המערערת כי הקנס שיוטל על המשיב יהיה בגובה הקנס המנהלי שהוטל במקור, אך בתוספת התחייבות להימנע מעבירה דומה בעתיד.

לעומתו טען ב"כ המשיב, כי קיימת מצוקה של מקומות מרעה לבעלי העדרים הבדואים ו"ייתכן שבעקבות שינויים במדיניות המאשימה אנו עומדים בפני סיום מסורת בת אלפי שנים, ובפתח הפיכת הקהילה הבדואית לנתמכת סעד קבועה... בשנים האחרונות המדינה מצמצמת את שטחי המרעה העונתיים..."; כי ההסדרים בנגב בנוגע לגידולי צאן על ידי בדואים שונים מההסדרים בקרב מגדרים אחרים; וכי המדינה מפלה לרעה את הרועים הבדואים ובכך נפגעת זכותם הבסיסית לשוויון ולחופש העיסוק. ב"כ המשיב הוסיף, כי מדובר בבחור צעיר, רווק, חסר השכלה העוסק יחד עם בני משפחתו בגידול צאן לצרכים פרטיים; הוא יצא למרעה עונתי בקרבת ביתו; מדובר בעדר מחוסן ומסומן כחוק, ועל כן התבקש ביהמ"ש "להתחשב בנסיבות המיוחדות של הנאשם... ולהתייחס אל הנאשם בגישה סלחנית ובלית ברירה להושיט על הנאשם קנס כספי סמלי".

המשיב טען בביהמ"ש, כי הוא מצטער על מעשיו.

בגזר דינו ציין ביהמ"ש, כי הובלת צאן ללא היתרים מסכנת את שלום הציבור ופוגעת ביכולת המדינה לפקח על הצאן לשם מניעת מחלות וסכנות מהציבור; סבר, כי חוק העבירות המנהליות, תשמ"ו-1985 (להלן: "חוק העבירות המנהליות") מחייב הטלת קנס שלא יפחת מהקנס המנהלי רק במידה ומדובר בעונש יחידי; קבע, כי מתחם הקנס הראוי, אשר מתחשב גם במצבו הכלכלי של המשיב, ומתחם ההתחייבות הראוי, נעים, כל אחד מהם, בין 10,000 ₪ ל-30,000 ₪; ובהתאם ל"מכלול הנסיבות" דן את המשיב לעונשים כמפורט לעיל.

הערעור

במסגרת הערעור טען ב"כ המערערת, כי ביהמ"ש שגה משהפחית את סכום הקנס המנהלי שהוטל על המשיב, וזאת הן נוכח לשון החוק והן נוכח מדיניות הענישה הראויה. לדבריו, נקבע בפסיקה, כי הפחתת קנס מנהלי תהיה בנסיבות מיוחדות וחריגות בלבד, שכן תכלית ברירת הקנס היא לעודד תשלום קנסות ללא התדיינויות משפטיות, בעוד הפחתת הקנס ללא הנמקה של ממש, מעודדת את הבקשות להישפט תוך בזבז זמנה ומשאביה של המערכת השיפוטית. עוד טען, כי על פי לשון חוק העבירות המנהליות, חתימה על התחייבות אינה יכולה להצדיק הפחתה של הקנס, שכן לא מדובר באמצעי ענישה נוסף כמשמעותו בסעיף 14 לחוק; וכי, בכל מקרה, ביהמ"ש לא נימק, גם לגוף העניין, מדוע בחר להטיל קנס בשיעור של שליש מהקנס המקורי שהוטל.

דין והכרעה

דומה כי אין צורך להרחיב בחשיבות הפיקוח על תנועה והחזקה של צאן ובקר, לשם מניעת הפצת מחלות והעמדת הציבור בפני סכנות בריאותיות של ממש. טענות ב"כ המשיב בפני ביהמ"ש קמא באשר לפגיעה בערכי השוויון וחופש

העיסוק, תוך אפליית הציבור הבדואי, נאמרו ללא כל תשתית עובדתית, כאשר החקיקה על פיה הובא המשיב לדין אינה מופנית כלפי הציבור הבדואי בלבד אלא לכלל מגדלי הצאן והבקר בארץ. יתרה מכך, אמנם ייתכן והמשיב הוביל את הצאן בסמוך למקום מגוריו, כנטען, אך הוא לא יצא אל המרעה עם היתר, אלא חדר עם העדר לתחומי שטח אש, ומכאן נסיבה מחמירה נוספת.

אשר לשאלת גובה הקנס. כזכור, העבירה בגינה הורשע המשיב הינה עבירה שהוגדרה כעבירה מנהלית לפי חוק עבירות מנהליות, והקנס נקבע בהתאם לתקנות העבירות המנהליות (קנס מנהלי - מחלות בעלי חיים), תשס"ה-2005 (סעיף 11 לתוספת אשר מגדיר את הקנס בשיעור של 500 ₪ עבור כל בעל חיים שאיננו עוף). יחד עם זאת, ולאור הוראות סעיף 28(א)(2) לחוק, **"עונשו של מי שהפר הוראה הקבועה בהן (בתקנות - ר.י.כ.) יהיה מאסר עד שישה חודשים או קנס כאמור בסעיף 61(א)(1) לחוק העונשין"**. בהתאם, העמידה המערערת את הקנס המנהלי שהוטל על המשיב על סך של 29,000 ₪, ולעמדתה, ביהמ"ש לא היה יכול או צריך להפחית מסכום זה, ועמדתה זו מקובלת עלינו.

סעיף 14 לחוק העבירות המנהליות קובע:

"ביקש אדם להישפט לפי סעיף 8(ג) או לפי סעיף 9(ב) והורשע, לא יפחת הקנס, אם הוא העונש היחיד, מהאמור להלן:

(1) לעניין קנס מנהלי קצוב - מסכום הקנס או משיעורו...

ואולם בית המשפט רשאי מנימוקים שיירשמו להפחית את הקנס אם ראה נסיבות מיוחדות המצדיקות את הפחתתו."

סעיף זה, כמו סעיפים אחרים דומים לו שעניינם ברירות קנס (דוגמת סעיף 230 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982), נדון פעמים רבות בפסיקת בתי המשפט השונים, ובכל הפסיקה הודגשה החשיבות של צמצום בקשות להישפט בין היתר על ידי אי הענקת הטבות למי שביקש להישפט אך לא היו בפיו טענות של ממש פרט לרצון להפחתת העונש. כך נקבע ברע"פ 7223/06 יהודה יולזרי נ' מדינת ישראל (כב' השופט ג'ובראן, מיום 12.09.06) בהתייחס לנהג שהועמד לדין בגין עבירה של שימוש בטלפון נייד שלא באמצעות דיבורית, לאחר שבחר להישפט, ונדון לעונש חמור מהקנס הבסיסי:

"תכליתה של ברירת הקנס הינה לעודד תשלום קנס ללא התדיינות ובכך להקל הן על האזרח והן על מערכת אכיפת החוק. לאדם יש זכות לבחור במשפט מקום שמשוכנע הוא, כי יכול להוכיח את חפותו. ואולם הבחור להישפט נוטל על עצמו סיכוי וסיכון: סיכוי, כי יצליח להוכיח את חפותו ויימצא חף מפשע וסיכון בכך שיתנהל משפט, על כל הכרוך בכך, לרבות נשיאה בעונש כמתחייב מן החוק. במקרה דנא, משבחר המבקש להישפט, הוא חשף את עצמו לנשיאה במלוא העונש ועצם ההודיה בעת המשפט אין משמעותה, כי על בית-המשפט להטיל את הקנס שהיה מוטל עליו, לולא בחר להישפט."

בתי המשפט חזרו וקבעו, כי אם מורשע אדם ונגזר דינו לקנס בלבד, לא יפחת הקנס מסכום הקנס המנהלי שהוטל עליו, אלא בנסיבות מיוחדות וחריגות (ראו, עפ"ת (חי) 42362-01-18, מדינת ישראל נ' אורלי פורת, מיום 16.02.18, שם נקבע, כי **"רק נסיבות מיוחדות, חריגות ויוצאות דופן, מצדיקות הטלת קנס נמוך מהקנס הנקוב**

בהודעת התשלום. נסיבות אלה צריכות לבוא לידי ביטוי בצורה נרחבת ומפורטת בגזר הדין..."; וכן את עפ"ג 30058-03-19 מדינת ישראל נ' סאלח, מיום 04.04.19, שם נקבע, כי "מדיניות הענישה הראויה צריכה להטיל במקרים כגון אלו את כפל הקנס בהתאם לשיעורו של הקנס המנהלי הקצוב בחוק". ובעניין ע"פ (ארצו) 32385-05-14 שמש חי אחזקות בע"מ נ' מדינת ישראל (מיום 13.08.15) נקבע:

"הרציונל בפסיקה זו הוא שכאשר אדם שמקבל הודעת קנס מנהלי כופר באחריותו ומבקש להישפט, הוא לוקח על עצמו סיכוי וסיכון הכרוכים זה בזה; אילו תוכח חפותו, או למצער ימצא ספק סביר לגבי העבירה המיוחסת לו (כפי שאכן אירע בענייננו לגבי עבירת העסקת העובדים ללא ביטוח רפואי), הוא יופטר לחלוטין מחובת תשלום הקנס; אך אילו תוכח אשמתו מעבר לספק סביר, יוטל עליו דרך כלל עונש חמור מהקנס המנהלי, אשר יגלם וישקף את העלויות של ניהול ההליך המשפטי שפרוצדורת הקנס המנהלי הייתה אמורה לחסוך. בצד זאת יש לזכור את שאר השיקולים הקבועים בחוק ואמורים להילקח בחשבון בעת קביעת מתחם העונש, ואת קביעתו המפורשת של המחוקק לפיה "כפירה באשמה וניהול משפט על ידי הנאשם לא ייזקפו לחובתו" (סעיף 40 י"א(6) לחוק העונשין). לא ניתן לפיכך להסיק מהלכת זיו אלון, שניתנה טרם כניסתו לתוקף של תיקון 113 לחוק העונשין, כי חישוב אריתמטי מצטבר של כפל הקנס המנהלי בגין כל אחת מהעבירות אמור להוות את הרף התחתון של מתחם הענישה בכל מקרה, והדבר תלוי בכלל הנסיבות וכלל השיקולים המפורטים בחוק ובפסיקה...".

ובענייננו, ביהמ"ש לא פירט אותן נסיבות המצדיקות חריגה ממדיניות הענישה בדרך של הפחתה של כשני שלישים מהקנס המנהלי; ממילא, גם אין כאלה. וגם אם סבר, כי החריגה אפשרית לאור לשונו של סעיף 14 לחוק העבירות המנהליות המוזכר לעיל ("לא יפחת הקנס, אם הוא העונש היחיד..."), על ידי הוספת חתימה על התחייבות, הרי שאין בכך כדי להצדיק את הסטייה מההלכות הרבות שנפסקו בעניין; כאשר בוודאי שאין בחתימה על התחייבות כשלעצמה סיבה ראויה להפחתת שני שלישים מסכום הקנס המנהלי.

לאור המדיניות האמורה יצוין עוד, כי מתחם העונש ההולם אמור לפחות להתחיל בקנס המנהלי, ובוודאי שלא ניתן לקבל קביעה כפי שקבע ביהמ"ש קמא, לפיה רצפתו של מתחם העונש ההולם היא בשליש מגובה הקנס המנהלי, ותקרתו בגובה הקנס המנהלי.

פסק דינו של ביהמ"ש עלול לעודד דיוני סרק של אנשים שהוטל עליהם קנס מנהלי, ואשר יבקשו להישפט ללא כל עילה של ממש או טענת הגנה ראויה, רק על מנת שביהמ"ש יפחית מהקנס המקורי שנקבע על ידי המחוקק. יתרה מכך, פסק הדין עלול להפלות לרעה אותם אנשים שנקנסו ושילמו את הקנס המקורי, כפי שפסק ביהמ"ש המחוזי בתל-אביב-יפו בעפ"א (ת"א) 54776-12-17 עירית תל-אביב-יפו נ' אבישלום בן-נון (כב' השופטת העמיתה סוקולוב, מיום 31.01.18):

"הלכה פסוקה היא כי הפחתת הקנס המקורי תעשה במשורה ורק במקרים חריגים ביותר, בהם קיימת מצוקה אמיתית... כאמור: "נסיבות מיוחדות" הן נסיבות חריגות ובמקרה שלפנינו אין נסיבות מיוחדות כלשהן המצדיקות הפחתה מהקנס המקורי... אם יופחת הקנס המקורי על ידי בתי המשפט, ללא נסיבות מיוחדות המצדיקות את הפחתתו, יופלו לרעה כל אותם אזרחים אשר משלמים את הקנסות המקוריים שהוטלו עליהם מבלי לבקש להישפט ובתי המשפט לעניינים מקומיים יוצפו בבקשות להישפט, רובן בקשות סרק, בתקווה שהקנסות המקוריים יופחתו. על ידי כך יבזבז לריק זמן שיפוטי יקר ומשאבי של המערכת השיפוטית...".

סוף דבר

לאור כל האמור לעיל, ובהיעדר כל נסיבה המצדיקה חריגה מהקנס המקורי שנקבע, אנו מקבלות את הערעור; מבטלות הקנס שנקבע בגזר-דינו של ביהמ"ש קמא; וקובעות, כי הקנס שעל המשיב לשלם עומד על סך של 29,000 ₪ או 100 ימי מאסר תמורתו. כל סכום ששולם בעקבות גזר דינו של בימ"ש קמא, יופחת מהסכום הנ"ל והיתרה תשולם ב-10 תשלומים שווים ורצופים החל מיום 01.03.20 ובכל 1 לחודש. פיגור באחד התשלומים יעמיד את יתרת הקנס לפירעון מיידי. החתימה על ההתחייבות שנפסקה בגזר דינו של בימ"ש קמא, תעמוד על כנה.

המזכירות תשלח את פסק-הדין לצדדים בדואר.

**ניתן היום, י"א שבט תש"פ, 06 פברואר
2020, בהעדר
הצדדים.**

גאולה לוי, שופטת

גילת שלו, שופטת

רויטל יפה-כ"ץ, נשיאה